

Bredband inom Huseby bytomt

Arkeologisk schaktningsövervakning 2021

L1953:1262, Huseby bruk, Skatelövs socken, Alvesta kommun, Kronobergs län, Småland

Andreas Emilsson

Arkeologisk rapport 2022:1

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Bredband inom Huseby bytomt

Arkeologisk schaktningsövervakning 2021

L1953:1262, Huseby bruk, Skatelövs socken, Alvesta kommun, Kronobergs län, Småland

Författare

Andreas Emilsson

Copyright

Kalmar läns museum 2022

Redaktion

Helena Victor, Stefan Siverud

Kartor

Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från
Lantmäteriverket

Förlag

Kalmar läns museum

ISSN

1400-352X

Abstract

Keywords: Huseby, broadband cable

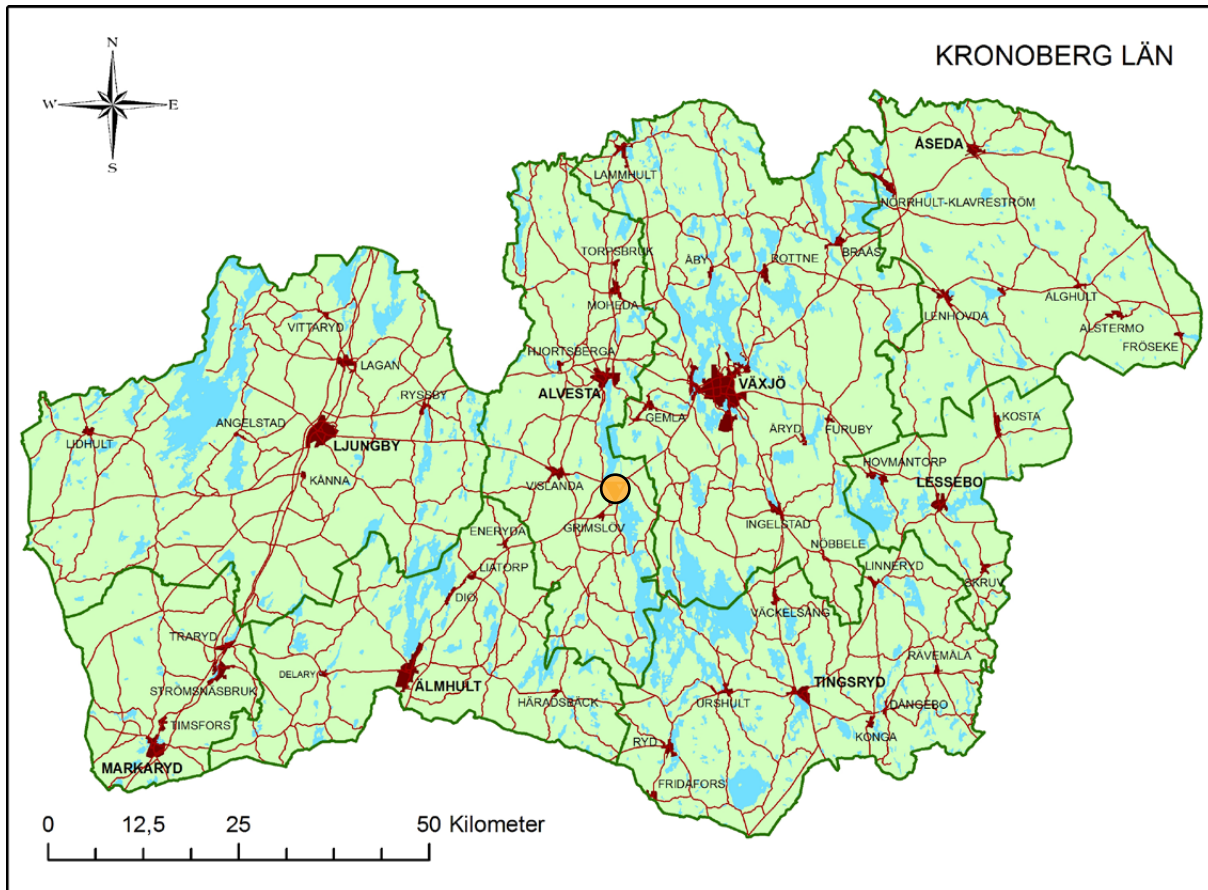
Due to the groundwork connected to a broadband cable, Museiarkeologi sydost has carried out an archaeological watching within the Huseby area, L1953:1262. The total distance monitored was about 150 m long where the width of the excavat-

ed shaft was between 0.15–0.35 m and was about 0.45 m deep.

No archaeological contexts were affected by the earthworks.

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Topografi och fornlämningsmiljö	9
Genomförande	12
Resultat	13
Tolkning och åtgärdsförslag	15
Referenser	16
Tekniska och administrativa uppgifter	17

Karta över Kronobergs län med platsen markerad.

Sammanfattning

Museiarkeologi sydost har med anledning av markarbetet kopplat till dragning av bredbandskabel genomfört en arkeologisk schaktningsövervakning inom Huseby bytomt, L1953:1262. Den totala sträckan som övervakades var ca 150 m

lång där bredden på det grävda schaktet var mellan 0,15–0,35 m och var ca 0,45 m djup.

Inga arkeologiska kontexter berördes av markarbetet.

Inledning

Museiarkeologi sydost har under två dagar, 30 november samt 1 december 2021, genomfört en schaktningsövervakning inom Huseby gamla bytomt, L1953:1262. Schaktningsövervakningen utfördes med anledning av grävning av ett kabelschakt till bredband. Den totala sträckan som övervakades var ca 150 m lång där bredden på det grävda schaktet var mellan 0,15–0,35 m och ca 0,45 m djup.

Schaktningsövervakningen genomfördes efter beslut av länsstyrelsen i Kronobergs län med diarienummer 431-5280-2021 och bekostades av Transtema Network Services.

Ansvarig för den arkeologiska schaktningsövervakningen var Andreas Emilsson från Museiarkeologi sydost.

Topografi och fornlämningsmiljö

Det aktuella undersökningsområdet som omfattade ett ca 150 m långt kabelschakt angränsar till boplatssområdet L1952:3613 samt tangerar Huseby bytomt L1953:1262 (fig. 1). Sträckningen berörde delar av en grusad väg/parkering samt en gräsyta.

Huseby bytomt, L1953:1262, upptar i fornminnesregistret ett ca. 390 x 70–180 m (NNV-SSÖ) stort område. Utbredningen är satt utifrån kartunderlag från år 1637–1638 som placerar bytomten väster om Helige å. Det tidigaste skriftliga materialet omnämner Huseby för första gången år 1419, då riddaren Magnus Sture köpte en gård i Hosaby, som sedan övergår till hans son Bengt Sture. Gustav Vasas jordeböcker från 1540-talet redovisar sex gårdar i byn, en gård som ägdes av biskopen, fyra skattegårdar samt en frälsegård (Larsson 1978: 35, 1979–81: 61f). Gårdarna och byn som låg inom området för L1953:1262 avhystes under början av 1800-talet och ersattes av bruksbostäder (Nylén 2009). Vad det gäller järnbruket på Huseby etablerades det under första hälften av 1600-talet genom Carl Carlsson Gyllenhielm. Framför allt sättugnar tillverkades i tiotusentals fram till 1870-talet. Men även en stor kvantitet av kanoner tillverkades under främst 1600-talet (Larsson 1978:37ff, 1993:7ff). Namnet Huseby kan kopplas till det så kallade husaby-systemet och orter som i forskningen vanligen kopplas till centralplatskomplex under yngre järnålder och framväxten av kungamakten och de skandinaviska kungarikena (Brink 2000; Olausson 2000).

År 2009 genomfördes även en mindre undersökning i anslutning till L1953:1262. Vid undersökningen påträffades 1 stolphål och 2 gropar (Ericsson 2010). En förundersökning i form av

en mindre schaktningsövervakning genomfördes 2009 inom bytomtens centrala och sydöstra del (Nylén 2009). Den begränsade schaktstorleken innebar att inga detaljerade iakttagelser gick att göra men bland annat påträffades ett relativt sentida kulturlager, sannolikt med en datering till 1700-tal och senare.

Under 2014 genomfördes två mindre schaktningsövervakningar inom L1953:1262. Dessa gjordes med anledning av att nya informationsskyltar skulle sättas upp inom området, en ny boendeparkering skulle anläggas och en befintlig parkering tas bort, samt att man skulle gräva schaktgropar inför trädplantering. Vid dessa schaktningsövervakningar hittades kulturpåverkat lager, två härdar samt stora utfyllnadslager med slagg från bruket (Emilsson 2014, Emilsson 2015). Delar av dessa ytor tangerades vid den aktuella schaktningsövervakningen (se kapitlet *Resultat*).

Boplatssområdet L1952:3613 ligger inom ett ca 140–180 x 40–60 m (N-S) stort område och registrerades 2008 efter att tidigare ingått i bytomten till Huseby, L1953:1262. Vid en förundersökning 2003 inom bytomten hittades bland annat ett omfattande kulturlager med ett rikt fyndmaterial, bebyggelselämningar och anläggningar (Wennerlund 2003). Sammantaget bedömdes att här fanns bebyggelse spår från 1200-talet fram till 1700-talets slut. Vidare visade även ¹⁴C-dateringar på spår från yngre järnålder och tidig medeltid. I den södra delen av bytomten genomfördes en förundersökning år 2006 (Söderberg 2007). Undersökningsresultatet påvisade kulturlager, fynd och bebyggelselämningar. Bland annat kunde ett tjockt kulturlager dateras till perioden 1550–1800 e.Kr.

Figur 1. Sträckningen för kabelschaktet i relation till den kända fornlämningsmiljön.

Vidare framkom lämningar från yngre järnålder och tidig medeltid samt stolphål efter boningshus. Förundersökningarna ledde vidare till en särskild undersökning 2008 (Nylén & Söderberg 2009).

Undersökningen år 2008 genomfördes i bytomtens sydvästra del som senare kom att registreras som det aktuella boplatssområdet L1952:3613. Vid undersökningen påträffades rester av 23 stolphus och totalt 962 boplatslämningar. Ett av stolphusen var 22,5 meter långt och av så kallad trelleborgstyp. Fyndmaterialet omfattade ca 1300 fynd, men boplatsten hade överlag få fynd jämfört med andra jämförbara, undersökta miljöer (Nylén & Söderberg 2009:96ff). En stor del av den förhistoriska keramiken var samlad kring husen och benmaterialet, i huvudsak bränt ben, påträffades främst i

gropar och stolphål. Flera metallfynd påträffades, bland de finare fanns delar av spännbucklor och fibulor, samt en brodd. Huvuddelen av metallfynden återfanns i matjorden. Den huvudsakliga dateringen för boplatsten var 700–1100 e.Kr men det undersökta området verkade ha tagits i permanent bruk under romersk järnålder. Under 1100-talet upphörde bebyggelsen inom det aktuella området och flyttade i stället till den intilliggande bytomten L1953:1262.

År 2020 gjordes en arkeologisk schaktningsövervakning inför en busshållplats direkt väster om L1952:3613. Det påträffades då bl.a. ett par stolphål samt förhistorisk keramik som visade att boplatsten fortsatte väster om Skatelövsvägen (Emilsson 2021).

Genomförande

Den arkeologiska insatsen genomfördes som en schaktningsövervakning kopplat till dragning av en bredbandskabel. Den arkeologiska insatsen omfattade totalt tre fältbesök under två dagar för att övervaka och dokumentera grävarbetet. Utifrån djupet och bredden på grävarbetet samt kunskapen om markförhållandena i området bedömdes det inte som nödvändigt att en arkeolog var med under hela arbetet utan besök genomfördes i början och slutet av kabelschaktningen. I övrigt

bedömdes det räcka med att ha en övergripande kontroll och vara i beredskap i fall t.ex. stenblock dök upp som behövde grävas bort som kunde ha inneburit både djupare och bredare grävinsatser. En god dialog fördes under hela arbetet med exploatörerna på plats.

Inmätning skedde med en RTK-GPS där schakt mättes in i koordinatsystemet Sweref 99 TM. Fotodokumentation gjordes fortlöpande.

Figur 2. Upptaget kabelschakt. Foto från väster.

Resultat

Vid den arkeologiska schaktningsövervakningen kunde det konstateras att inga arkeologiska kontexter berördes. Det fanns en god kännedom av hur markförhållandena såg ut i området genom tidigare arkeologiska insatser och efter diskussion med utförarna på plats meddelades det att bredbandskabeln kunde läggas på ca 0,45 m djup, vilket var på ett sådant djup att risken för arkeologiska kontexter var låg. Inga större stenar eller andra hinder störde heller kabelnedläggning-

en, utan schaktet hölls ca 0,15–0,35 m brett. Totalt var kabelschaktet inom bytomten ca. 150 m långt.

Vid tidigare insats i området 2014 hade en gräsyta iordningsställt samt ett antal gropar för trädplantering grävts som nu tangerades (fig. 3). Gräsytan som då iordningställdes var en tidigare parkering och hade schaktningsövervakats i sin helhet ner till ca 0,35 m djup. I samma yta övervakades även grävningen av 12 st 2,5x2 m stora och 0,7 m

Figur 3. Plan över kabelschaktet. På figuren är även de ytor som schaktningsövervakades 2014 medtagna, där en yta för iordningställd gräsplan samt trädgropar berördes.

djupa gropar för trädplantering (idag fanns inga träd planterade). I fem av dessa gropar hittades kulturlager, och i en av dem påträffades två här-
dar. Samtliga dessa anläggningar framkom på ca

0,55–0,6 meters djup och överlagrades av matjord och påförda massor. Som ovan nämnts var såle-
des risken för arkeologiska kontexter på det aktu-
ella schaktdjupet låg.

Tolkning och åtgärdsförslag

Inga arkeologiska kontexter påträffades och inga ytterligare insatser föreslås. Sedan tidigare finns det kännedom om att det finns arkeologiska kontexter under mark inom den aktuella sträckningen men dessa gick att undvika genom att anpassa djupet på kabel samt genom att inga hinder påträffades som kunde ha inneburit friläggande av större och djupare ytor.

Vid framtida exploateringar i området är det fortsatt viktigt att genomföra arkeologiska insatser då de arkeologiska lämningar som finns inom bytomten har en hög vetenskaplig potential.

Referenser

- Brink, S. 2000. Nordens husabyar – unga eller gamla? I: Olausson, M. (red.). En bok om Husbyar. Riksantikvarieämbetet Skrifter Nr. 33. Stockholm.
- Ericson, T. 2010. Särskild arkeologisk undersökning 2009. Invid Huseby bruk. Lämningar från förhistorisk och historisk tid. Småland, Kronobergs län, Skatelövs socken, Huseby 11:1, RAÄ 254:5, Alvesta kommun. Riksantikvarieämbetet UV Syd rapport 2010:33.
- Emilsson, A. 2014. Schaktningsövervakning inom Huseby gamla bytomt, RAÄ Skatelöv 254:5. Förundersökning 2014, RAÄ 254:5, Huseby 1:1 m.fl. Skatelövs socken, Alvesta kommun, Kronobergs län. Kalmar läns museum, Arkeologisk rapport 2014:7.
- Emilsson, A. 2015. Schaktningsövervakning inom Huseby bytomt. Arkeologisk förundersökning 2014, RAÄ 254:5, Skatelövs socken, Alvesta kommun, Kronobergs län. Kalmar läns museum, Arkeologisk rapport 2015:1.
- Emilsson, A. 2021. Busshållplats vid Huseby. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. L1953:1262 & L1952:3613, Huseby 11:1, Skatelövs socken, Alvesta kommun, Kronobergs län, Småland. Kalmar läns museum arkeologisk rapport 2021:11.
- Nylén, A. 2009. Bytomten Huseby. Antikvarisk schaktövervakning. RAÄ 254:5, Skatelöv socken, Alvesta kommun. Smålands museum rapport 2009:15.
- Nylén, A. & Söderberg, B. 2009. Arkeologisk slutundersökning. Huseby i Varend. Gårdsbebyggelse från järnålder och historisk tid. Småland, Skatelövs socken, Huseby 1:1, RAÄ 437. Alvesta kommun. Riksantikvarieämbetet, UV Syd, rapport 2009:26, Smålands museum, rapport 2009:28. RAÄ dnr 321-3575-2008.
- Larsson, L-O. 1978. Historia kring Huseby. Växjö.
- Larsson, L-O. 1979–81. Småländsk bebyggelsehistoria 1:1–4. Från vikingatid till Vasatid. Växjö.
- Larsson, L-O. 1993. Det fantastiska Huseby. En rundvandring i tid och rum. Växjö.
- Olausson, M. (red.). 2000. En bok om Husbyar. Riksantikvarieämbetet Skrifter Nr. 33. Stockholm.
- Söderberg, B. 2007. Huseby. Område 4 vid Södregården. Småland, Skatelövs socken, Huseby 1:1, RAÄ 245:5, Alvesta kommun. UV Syd rapport 2007:1.
- Wennerlund, J. 2003. Arkeologisk förundersökning. Huseby medeltida bytomt och dess föregångare från yngre järnåldern. Huseby, Skatelöv socken, Alvesta kommun. Smålands museum rapport 2003:61.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-5280-2021
Kalmar läns museums dnr:	33-364-2021
Projektnummer KLM:	A2169
Uppdragsgivare:	Transtema Network Services
Landskap:	Småland
Kommun:	Alvesta
Socken:	Skatelöv
Fastighet:	Huseby 7:1
Fornlämningsnr:	L1953:1262
Ekonomisk karta:	4E 9f
X koordinat:	6292849 (N)
Y koordinat:	474734 (E)
Latitud:	56.778891
Longitud:	14.586532
M ö h:	140 möh
Fältarbetstid:	2021-11-30 tom 2021-12-01
Antal arbetsdagar:	0,75
Personal:	Andreas Emilsson
Foto, Du-nummer:	Du 378
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

